[2022] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 196

ਸ਼ਾਹਜਾ @ ਸ਼ਾਹਜਾਨ ਇਸਮਾਇਲ ਮੋਹਮਦ. ਸ਼ੈਖ

ਬਨਾਮ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ

(2017 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 739)

ਜੁਲਾਈ 14, 2022

[ਸੂਰਜ ਕਾਂਤ ਅਤੇ ਜੇ. ਬੀ. ਪਰਦੀਵਾਲਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਧਾਰਾ 302 – ਕਤਲ – ਸਬੂਤ – ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਸਬੂਤ – ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ – ਪੀੜਤ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ – ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਕਿ 10.12.2006 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਨੇ ਦੇਖਿਆ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਥੌੜਾ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ – ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਯਾਨੀ ਹਥੌੜਾ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਆਕਲਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ ਕਿ, ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ, ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਹਿਜ ਨਾਮੰਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਜਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਗਵਾਹ ਖੁਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਲਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਗੀਆਂ – ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਚਮਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਯਾਨੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ – ਜਿਹੜੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਚਨਾਮਾਂ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8

ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ – ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 27।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਧੀਨ ਕਲਾ 136 – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਸਿੱਧੀ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

I. ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਹੁੰਚ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੂਰੇ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਛਾਪ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮੀਆਂ, ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਮਾਨਿਆ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

II. ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜਿਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਸੁਰ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ, ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

III. ਜਦੋਂ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸੰਗਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

IV. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ, ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਹਾਇਪਰ ਤਕਨੀਕੀ ਪਹੁੰਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

V. ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਫਰਕਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਉਣਾ (ਚਾਹੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦੋ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ) ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ।

VI. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਮੈਮੋਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਸਕ੍ਰੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਦੁਬਾਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ

ਹੋਵੇ।

VII ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਅਕਸਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਸੋਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ।

VIII. ਨਿਰੀਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਇੱਕ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਹਰਕਤ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਛਾਪ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਉਹ ਅਣਗੌਲੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।

IX. . ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸੁਣੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਵ ਨੂੰ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਹੈ।

X. ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਲੋਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅਚਾਨਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਫਿਰ, ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ-ਸੂਝ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

XII. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਲਝਣ ਜਾਂ ਗੜਬੜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XII. ਇੱਕ ਗਵਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੀਖੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਾਰਨ ਭੰਚਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਅਚਾਨਕ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਵੇਰਵੇ ਭਰ ਦੇਵੇ। ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਮਨ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੂਰਖ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਗਵਾਹ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਖਾਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

XIII. ਇੱਕ ਪਿਛਲਾ ਬਿਆਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਗਤ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਤੱਕ ਪਿਛਲਾ ਬਿਆਨ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨਾਕਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਿਛਲੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਸਾਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਇਹ ਹਨ

ਕਿ, ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਤੱਥ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਜਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਗਵਾਹ ਖੁਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਾਕਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

3. ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਚਮਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਸਕੀਏ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਛੱਡੇ ਗਏ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਯਾਨੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 29 ਅਤੇ 33][21-3; ਐਚ1.24-ਏ, ਜੀ]

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਡਿਸਕਵਰੀ ਪੰਚਨਾਮਾ:

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਜਾਂ ਅਣਗੌਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਰਾਹਿਆ ਜਾਵੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। [ਪੈਰਾ 34]

5. ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-10 ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਰਲੇ ਵਿੱਚ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੁਕਾਏ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ”। ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਦਸਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਖੋਜ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਲੇਖਕ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਜਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਖੋਜਿਆ, ਉਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਸੀ।

6. ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 45]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਪੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਪੰਚਨਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

7. ਭਾਵੇਂ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਅਧੀਨ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਣਗੇ, ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ।

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇਓਮਨ ਉਪਾਧਿਆਯ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1960) ਐਸ.ਸੀ. 1125 : [1961] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 14 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਐਚ.ਪੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (1972) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 249 : [1972] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 765; ਬਾਲਕੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1975) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 219 : [1975] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 753; ਅਰੁਨਚਲਮ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਸ.ਆਰ. ਸਾਧਨਾਨਥਮ (1979) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 297; ਨਕਿਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1991) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 432 : [1991] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 684; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਾਦੀ ਮਾਟੀ (1994) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 29 : [1994] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 598; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਨੀਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ 1988 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. (1988) 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 611; ਮੁਰਲੀਧਰ ਅਗਨੀਚਕ੍ਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2009) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 47 : [2009] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 378; ਏ. ਵੇਂਕਟੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2005) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714; ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (2005) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 : [2005] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਰਵਾਡਾ ਭੋਗਿਨਭਾਈ ਹਿਰਜੀਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1983 ਐਸ.ਸੀ. 753 : [1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280; ਲੀਲਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1999 ਐਸ.ਸੀ. 3717 : [1999] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435; ਤਾਸਿਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1994 ਐਸ.ਸੀ. 1012 : [1995] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 875; ਮੁਲਾਖ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਚ.ਪੀ. ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1976) ਐਸ.ਸੀ. 483 : [1976] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 715; ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਪਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1983) ਐਸ.ਸੀ. 446 : [1983] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 552; ਫੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1947) ਪੀ.ਸੀ. 67; ਦੁਧ ਨਾਥ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1981) ਐਸ.ਸੀ. 911 : [1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 771 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[1972] 2 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 765 ਪੈਰਾ 20 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1975] 1 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 753 ਪੈਰਾ 21 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(1979) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 297 ਪੈਰਾ 21 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1991] 1 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 685 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1994] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 598 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1983] 3 ਐਸਸੀਆਰ 280 ਪੈਰਾ 27 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1999] 3 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 435 ਪੈਰਾ 27 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1959] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 875 ਪੈਰਾ 27 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1988] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 611 ਨੇ ਪੈਰਾ 30 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2009] 13 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 378 ਪੈਰਾ 40 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1976] 1 ਐਸਸੀਆਰ 715 ਪੈਰਾ 42 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1983] 2 ਐਸਸੀਆਰ 552 ਪੈਰਾ 42 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1961] 1 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 14 ਨੇ ਪੈਰਾ 43 ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ

[1981] 2 ਐਸਸੀਆਰ 771 ਪੈਰਾ 46 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(2005) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 ਪੈਰਾ 48 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2005] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 79 ਪੈਰਾ 49 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1975] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 753 ਪੈਰਾ 21 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 739 ਦੀ 2017।

ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 10.07.2015 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 449 ਦੇ

2014 ਵਿੱਚ।

ਮਿਸ ਰਿਚਾ ਕਪੂਰ, ਮਿਸ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਕੁਨਾਲ ਆਨੰਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟਸ।

ਰਾਹੁਲ ਚਿਤਨਿਸ, ਸਚਿਨ ਪਾਟਿਲ, ਆਦਿਤਿਆ ਏ. ਪਾਂਡੇ, ਜਿਓ ਜੋਸਫ, ਮਿਸ ਸ਼ਵੇਤਲ ਸ਼ੇਪਾਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟਸ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਇਹ ਅਪੀਲ, ਖਾਸ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ 1860 ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ "ਆਈਪੀਸੀ") ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 10.07.2015 ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 449 ਦੇ 2014 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ:

2. ਮਰਹੂਮ ਅਰਥਾਤ ਮਹਾਂਕਾਲ ਜੈਸਵਾਲ ਅਤੇ ਇਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਖੇਤਰ, ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਮਰਹੂਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਪੁਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾਂ ਉੱਤੇ ਸੌਂਦੇ ਸਨ। ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੁਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਹਨੂਮਾਨ ਮੰਦਰ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮੂਲ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਨੰਦਲਾਲ ਰਾਮਨਾਥੋਰ ਮਿਸ਼ਰਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1) ਹਨੂਮਾਨ ਮੰਦਰ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ। ਨੰਦਲ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। 10.12.2006 ਨੂੰ ਰਾਤ 10:30 ਵਜੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮਰਹੂਮ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਝਗੜਾ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਇਆ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲ ਨੇ ਵੇਖਿਆ। ਰਾਤ ਲਗਭਗ 12:00 ਤੋਂ 12:15 ਵਜੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਜਦੋਂ ਮਰਹੂਮ ਮਹਾਂਕਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-8 ਉਦਯਾਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਸੌਂ ਰਹੇ ਸਨ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲ ਨੇ "ਧਪਾਧਪ" ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਉਹ ਉੱਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਪਰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਰਹੂਮ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਥੌੜੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਹੂਮ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਮਲਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-8 ਉਦਯਾਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਮਰਹੂਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਥੌੜੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਘਟਨਾ ਸਥਲ ਤੋਂ ਚੱਲਾ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੱਲਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਂਕਾਲ (ਮਰਹੂਮ) ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਂਕਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਵੇਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਂਕਾਲ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਕਾਲ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

3. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲ ਨੇ 11.12.2006 ਨੂੰ ਅੰਧੇਰੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. 13)

ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਜੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 91/06 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੇ ਦਰਜ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਰਥਾਤ ਹਥੌੜੇ (ਐਕਸ.23) ਦੀ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ 16.12.2006 ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (ਇਸ ਨੂੰ "ਐਕਟ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

4. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਜੋ ਕਿ PW-6 ਡਾ. ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਕਚਾਰੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ:

ਸੀ.ਆਈ.ਡਬਲਯੂ. ਸੱਜੇ ਅਗਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਉੱਪਰ, ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਤੋਂ 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੱਡੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਲਾਲ;

ਸੀ.ਆਈ.ਡਬਲਯੂ. ਸੱਜੇ ਅਗਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਸੱਟਾ ਨੰਬਰ (i) ਦੇ ਪਾਰਸ਼ਵ ਵਿੱਚ 4x2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੱਡੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਲਾਲ;

ਸੱਜੇ ਕਨਪਟੀ ਪੈਰੀਟਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੱਟਣ ਵਰਗੀ ਸੱਟ, 3x1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੱਡੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਲਾਲ।

5. ਡਾ. ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਕਚਾਰੇ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ :

ਖੋਪੜੀ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਸੱਟ – ਸੱਜੇ ਕਨਪਟੀ ਅਤੇ ਪੈਰੀਟਲ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿੱਚ;

ਖੋਪੜੀ – ਸੱਜੇ ਅਗਲੇ ਕਨਪਟੀ ਹੱਡੀ ਵਿੱਚ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਫਰੈਕਚਰ 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ;

ਦਿਮਾਗ – ਸੱਜੇ ਅਗਲੇ ਕਨਪਟੀ ਅਤੇ ਪੈਰੀਟਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਖੂਨ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ – 9 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲਾਲ;

ਸਬਡੁਰਲ ਅਤੇ ਸਬਾਰਾਕਨੌਇਡ ਖੂਨ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੱਜੇ ਗੋਲਾਰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿੱਚ।

6. ਹਮਲੇ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਭਾਵ ਹਥੌੜਾ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਿਪੋਰਟ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 9) ਅਨੁਸਾਰ ਹਥੌੜੇ ਉੱਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੇ ਦਾਗ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਾਲ ਫਸੇ ਹੋਏ ਸਨ।

7. ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਅੰਧੇਰੀ ਦੇ 22ਵੇਂ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ "ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ.") ਦੀ ਧਾਰਾ 209 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ।

8. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਜੁਰਮ ਲਈ ਚਾਰਜ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ.2) ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 06.08.2007।

ਸ਼ਾਹਜਾ @ ਸ਼ਾਹਜਾਨ ਇਸਮਾਇਲ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਰਾਜ
ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ]

9. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

(i) ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਰਾਮਨਿਹਤੋਰ ਮਿਸ਼ਰਾ (ਐਕਸ.12), ਮੂਲ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਅਤੇ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ;

(ii) ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਅਮਸੂ ਹੁਸੈਨ ਸਯਾਦ (ਐਕਸ. 21), ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਾ ਪੰਚ ਗਵਾਹ;

(iii) ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਉਦਯਾਸਿੰਘ ਰਾਮਨਿਘ ਠਾਕੁਰ (ਐਕਸ. 29), ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ।

(iv) ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਡਾ. ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਕਚਾਰੇ (ਐਕਸ. 25), ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਜਿਸਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ;

(v) ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਮਾਰੁਤੀ ਦੱਤਾਤਰੇਯ ਰਾਸਕਰ (ਐਕਸ. 31), ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ।

10. ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਯਾਨੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਉਦਯਾਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹਥਿਆਰ ਯਾਨੀ ਹਥੌੜਾ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਦਨੁਸਾਰ 08.09.2008 ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 1,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਯ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 449 ਦੀ 2014 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਯ ਨੇ, ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ 10.07.2015 ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

12. ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ :

13. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਯ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦੋ ਕਥਿਤ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਯਾਨੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

14. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਦੇ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਚੁੱਪ ਰਹਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਅੰਧੇਰੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਬਾਅਦ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

15. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ :

17. ਮਿਸਟਰ ਰਾਹੁਲ ਚਿਤਨੀਸ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ, ਗਲਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 136 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਹਿਮਤੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ (ਹਥੌੜਾ) ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਪੰਚਨਾਮਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਹਾਲਾਤ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ:

19. ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੁਕਾਈ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ?

ਅਪੀਲ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ:

20. ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 136 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤਥਾਕਥਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਰਣਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਪਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1958 ਵਿੱਚ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਏ. ਵੈਦਿਅਨਾਥ ਅਯਰ, (1958) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 580 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੇਖ 136 ਵਿੱਚ "ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਆਪਣੀ ਵਿਵੇਕ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ, ਨਿਰਧਾਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਇਨਸਟੈਂਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਰੁਖ ਕਿ 800 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੇਖ 136 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਭਾਵ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ, ਐਚ.ਪੀ. ਐਡਮਿਨ. ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (1972) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 249 : (1972) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 88 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਲੇਖ 136 ਅਧੀਨ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 256, ਪੈਰਾ 4)

“4. ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਅਧੀਨ ਬਰੀਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਬਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ 'ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ' ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ।”

21. **ਫਿਰ, ਬਲਕ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ**, (1975) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 219 : (1974) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.(ਕ੍ਰਿ) 837 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਪਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਧਾਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਨਾ ਹੋਣ। **ਅਨੁਰਾਧਾ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਰਾਥੋਡ**, (1979) 2 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** 297: (1979) **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** (ਕ੍ਰਿ) 454 **ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉੱਲੇਖਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ**: (**ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** ਪੰ. 300, **ਪੈਰਾ** 4)

“4. ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰਨ ਹੈ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬਹੁਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਨੂੰ ਝਿੰਝੋੜਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਬਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜੇਕਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਉਹਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ, 'ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ' ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।” (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

22. ਨੈਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, (1991) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 473 : (1991) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 421 ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਉੱਲੇਖਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ। ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਬਨਾਮ ਬਾਬੁਲ ਨਾਥ, (1994) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 29 : 1994 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1585 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਕਿ ਕਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ.33, ਪੈਰਾ 5)

“ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 136 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਨਿਰਣੈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥਿਤ ਹਨ।"

(v) ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਨਿਰਣੈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਾਈ 24. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ।

25. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਰਾਮਨੀਰੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ (ਐਕਸ. 12) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹਨੂਮਾਨ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਤ 10:30 ਵਜੇ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਪੈਸੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ 12:00 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਥੌੜੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਹਮਲੇ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨੰਦਲਾਲ (ਪੀਡਬਲਿਊ-1) ਦੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਅਧੂਰੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਗੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੱਡ ਛੱਡ ਕੇ, ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇ।

26. ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਉਦੈਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ਗ ਠਾਕੁਰ (ਐਕਸ.29) ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਉਦੈਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਬਚਾਅ ਪਾਸੇ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 161 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਥੌੜੇ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਆਈਡੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹਥੌੜੇ ਨਾਲ ਹਮਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੰਦਲਾਲ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਪੀਡਬਲਿਊ-1

ਨੰਦਲਾਲ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹਜਾ @ ਸ਼ਾਹਜਾਨ ਇਸਮਾਇਲ ਮੋਹਦ. ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਸੂਬਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

27. ਨੇਤਰਹੀਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਇੱਕ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਨੇਤਰਹੀਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਸਿੱਧੀ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਵੀ. ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ (ਚਾਹੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦੋ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ) ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ।

VI. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਮੈਮੋਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਸਕ੍ਰੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਦੁਬਾਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

VII. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਅਕਸਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

VIII. ਨਿਰੀਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਇੱਕ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਗਤੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਛਾਪ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਹ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਅਣਗੌਲੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।

IX. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸੁਣੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਹੈ।

X. ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਲੋਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਫਿਰ, ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਮਝ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

XI. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਗਲਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਗਵਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਤੀਖੀ ਕ੍ਰੌਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਾਰਨ ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਵੇਰਵੇ ਭਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਮਨ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੂਰਖ ਜਾਂ ਨਾਮਨਜੋਗ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਇੱਕ ਪਿਛਲਾ ਬਿਆਨ ਭਾਵੇਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਗਤ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਤੱਕ ਪਿਛਲਾ ਬਿਆਨ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਿਛਲੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਉਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

[ਦੇਖੋ ਭਰਵਾਡਾ ਭੋਗਿਨਭਾਈ ਹਿਰਜੀਭਾਈ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ, 1983 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ. 1096 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1983 ਐਸ.ਸੀ. 753, ਲੀਲਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1999 ਐਸ.ਸੀ. 3717, ਅਤੇ ਤਖਿਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ., ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 1012]

ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ ਕਿ, ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਹਿਜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਨਾਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਜਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਗਵਾਹ ਖੁਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕੇਸ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਦੋ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਚਮਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਸਕੀਏ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਛੱਡੇ ਗਏ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

30. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਅਨਿਲ ਸਿੰਘ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1998 ਐਸ.ਸੀ. 1998 ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪੈਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"15. ਇਹ ਵੀ ਸਾਡਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਗਵਾਹ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਜਾਵਟ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਡਰ ਤੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਗੂੰਜ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਜਾਂ ਝੂਠ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੱਜ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬੇਕਸੂਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਪਾਏ। ਇੱਕ ਜੱਜ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਉੱਤਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਦੂਜਾ ਦੋਵੇਂ ਜੱਜ ਦੇ ਲੋਕ ਫਰਜ਼ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।"

31. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਹੋਰ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-6 ਡਾ. ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਕਾਥਾਰੇ (ਐਕਸ. 25) ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਹੈ। ਮਾਹਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕੁਟਿਲ ਲੈਸਰੇਟਡ ਜ਼ਖਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੱਥੌੜੀ ਵਰਗੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

32. ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਦੀ ਕੈਮੀਕਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ.10) ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੱਥੌੜੀ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੇ ਦਾਗ ਸਨ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਗਰੁੱਪ 'ਏ' ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

33. ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਯਾਨੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-8 ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਮੰਨਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਡਿਸਕਵਰੀ ਪੰਚਨਾਮਾ:

34. ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-4 ਅਮਸੂ ਹੁਸੈਨ ਸਯਾਦ (ਐਕਸ. 21) ਨੂੰ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਡਿਸਕਵਰੀ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ. 23) ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਣ।

36. ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ:

"ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹਸਤਾਖਰ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ-ਕਮ-

ਬਿਆਨ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ-ਕਮ-ਬਿਆਨ ਜੋ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੇਰੇ ਹਸਤਾਖਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਨ। ਉਕਤ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਨੂੰ ਐਕਸ. 22 ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਖੁਦ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਦੋ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਈਸਟ, ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਈਸਟ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੀ ਬੈਂਚ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦੀ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਹਥੌੜਾ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਹਥੌੜੇ ਦਾ ਪੰਚਨਾਮਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਪੰਚਨਾਮਾ ਜੋ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਮੇਰੇ ਹਸਤਾਖਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਐਕਸ. 23 ਵਜੋਂ ਹੈ।"

37. ਅਸੀਂ ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

38. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-10, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਖੋਜ ਸੰਬੰਧੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ:

"16ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 2006 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਥੌੜਾ ਛੁਪਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਂ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਾ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਪੰਚਨਾਮਾ ਐਕਸ. 22 ਜੋ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਮੇਰੇ ਹਸਤਾਖਰ ਅਤੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਖੁਦ, ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਲੇ ਪਾਰਲੇ ਵਿੱਚ ਜੈਹਵਾਨੀ ਫੁੱਟ ਵੇਅਰ ਦੁਕਾਨ ਵੱਲ ਗਏ ਵੱਲਭਾਈ ਪਟੇਲ ਰੋਡ ਉੱਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਰੇਲਵੇ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੀਵਾਰ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਿਚਕਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹਥੌੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਂ ਉਸ ਹਥੌੜੇ ਨੂੰ ਰਿਕਵਰੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ। ਹਥੌੜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੇ ਹੈਂਡਲ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕੇਸ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਹਥੌੜੇ ਉੱਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਅਤੇ ਵਾਲ ਚਿਪਕੇ ਦੇਖੇ। ਰਿਕਵਰੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਐਕਸ. 23 ਜੋ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਮੇਰੇ ਹਸਤਾਖਰ ਅਤੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਨ।"

39. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਅਭਿਯੋਗ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਯਾਨੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-10 ਦੇ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਥੌੜਾ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂਕਿ ਇਹ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ. 22) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਏਹਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਚਨਾਮਾ ਕੇਵਲ ਪੰਚ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਜੋਂ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ.22 ਅਤੇ 23 ਕ੍ਰਮਵਾਰ) ਪੰਚ (ਪੀਡਬਲਿਊ-4) ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਮੰਨੇ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸਾਈਬਿਟਸ.22 ਅਤੇ 23 'ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਚਨਾਮਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਬੂਤ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਅਫਸੋਸਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕਿ ਪੰਚਨਾਮਾ ਪੰਚ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਚਨਾਮਾ ਜੋ ਕਿ ਕੇਵਲ ਪੰਚ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਚ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਚ ਨੇ ਕੁਝ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਚਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੰਚਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਚ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਵੀ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਪੰਚ ਦੇ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਜੋ ਟਰਾਇਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੰਚ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟਰਾਇਲ ਜੱਜ ਵੀ ਦੇਖੇ ਕਿ ਪੰਚਨਾਮਾ ਪੰਚ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਚਨਾਮਾ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

40. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਮੁਰਲੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ (2009) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 417; (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 12 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ:

"34. ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸੈਟਲ ਹੈ। ਜੋ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪੰਚਾਂ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ।"

41. ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਸੰਬੰਧੀ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਲੁੱਭਿਆ ਹੈ।

42. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ-27 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ –

(1) ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ;

(2) ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ;

(3) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ

(4) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ - ਮੁਹੰਮਦ

ਇਨਾਇਤੁੱਲਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ: AIR (1976) SC 483: (1975)) ਕਰ ਐਲ ਜੇ 668

ਅਰਜ਼ੀ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ -

(1) ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ

(2) ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਕਿਰਸ਼ਨੱਪਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ: AIR (1983) SC 446 : (1983) Cr LJ 846

43. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇਓਮਨ ਉਪਾਧਿਆਯਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1960) ਐਸ.ਸੀ. 1125 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ-71 ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:

“71. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਦੋ ਵਿੱਚ: (1) ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਖਤਰਾ ਘਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ (2) ਉਹ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੇਵਲ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਣਜਾਣ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਿਆਨ ਇਕਾਰਨਾਤਮਕ ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: “ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਧੱਕਿਆ”; ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ।”

44. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਫੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਯਾ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ, ਏਆਈਆਰ (1947) ਪੀਸੀ 67, ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਸ ਕਲਾਸਿਕਸ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਇਹ ਗਲਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ' ਨੂੰ ਉਸ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਵਸਤੂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿ 'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਈ ਇੱਕ ਛੁਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ' ਛੁਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ; ਛੁਰੀਆਂ

ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਜੀ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਸ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਛੁਰੀ A ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਛੁਪਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਛੁਰੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਬਹੁਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ "ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ 'ਏ' ਨੂੰ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ" ਜੇਕਰ ਸ਼ਬਦ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਛੁਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।"

45. ਜੋ ਕੁਝ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ PW-4 ਅਤੇ PW-10 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ "ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਰਲਾ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੁਕਾਈ ਗਈ ਹਥਿਆਰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ"। ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਲੁਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਿਰਫ ਖੋਜ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਖੋਜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਬਾਰੇ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵੇਗਾ।

46. ਕੱਟ. ਦੁਲਾਬ ਨਾਥ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ. ਪੀ., ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1981) ਐਸ.ਸੀ. 911, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 15 ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਉਸ ਮਿਆਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਮਾਮਲਾ ਹੈ)। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਖੋਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੇ ਲੇਖਕਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਅਸਪਸ਼ਟ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਸਣਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

47. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਐਚ ਏ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

48. ਜਦੋਂ ਕਿ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ

ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਏ.ਐਨ. ਵੈਂਕਟੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ**, (2005) 7 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ**:

"ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਉੱਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ)** (1979) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 90) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ. ਪੀ14 ਅਤੇ ਪੀ15) ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।"

49/ **ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ**, (2005) 11 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 ਵਿੱਚ, ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਰਥਾਤ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਲਾਅ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ**:

"ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਧਾਰਾ 8 ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਛਲਾ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦੋ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ 'ਵਿਵਹਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਹਨ:

ਵਿਆਖਿਆ 1 : ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ 'ਵਿਵਹਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਵਿਆਖਿਆ 2: ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ, ਜੋ ਉਸ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

ਵਿਵਹਾਰ, ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੋਣ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ। ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਬਿਆਨ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ, 'ਵਿਵਹਾਰ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ "ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਾਥ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣ" ਨਾ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰੈਸ ਗੇਸਟੇਈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 8 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ

ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ।

(i) ਸਵਾਲ ਹੈ, ਕੀ ਏ ਨੇ ਬੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ।

ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ, ਬੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀ ਨੇ ਏ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ—'ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਬੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ', ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਏ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

(ii) ਏ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ।

ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਮਿਲਕੀਅਤ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 162 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਸਿੰਪਲਿਸਿਟਰ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਥੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਲੁਕਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ 'ਵਿਵਹਾਰ' ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਸਮਕਾਲੀਨ ਜਾਂ ਪੂਰਵ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ, ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਾਮਲੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.11 (ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦਿਆ) ਕੋਲ ਲਿਜਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.11 ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ 'ਵਿਵਹਾਰ' ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੋਵੇਗਾ।

50. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨੋਟ ਵਜਾਉਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਤਲ ਵਰਗੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ, ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਵਾਂਗ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਧ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।

51. ਅੰਤਿਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

52. ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate